

Toni Buterin, Robert Doričić, Amir Muzur, *Mali nepretenciozni povijesnomedicinski vodič Rijekom*, Rijeka, Medicinski fakultet u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, 2025., 211 str.

U okviru obilježavanja 70. godišnjice Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 14. studenoga 2025. godine predstavljena je knjiga „Mali nepretenciozni povijesnomedicinski vodič Rijekom“. Sami napor i inicijativa da se objavi knjiga govori nam da Rijeka baštini snažnu tradiciju medicine i ljekarništva koju su autori odlučili predočiti javnosti u formatu vodiča za sve one kojima je Rijeka draga ili ju žele bolje upoznati. Autori tekstova su prof. dr. sc. Amir Muzur, doc. dr. sc. Robert Doričić i dr. sc. Toni Buterin. Autor fotografija je doc. art. Ivan Vranjić. Recenzenti su izv. prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić, upraviteljica Zavoda za povijest i filozofiju znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i red. prof. dr. sc. Marko Medved s Katedre za društvene i humanističke znanosti u medicini Medicinskog fakulteta u Rijeci?. Usporedno s tekstovima na hrvatskome jeziku ponuđen je prijevod na engleski koji je izvela tvrtka Adverbium d.o.o., Opatija.

Knjiga je podijeljena na trinaest poglavlja (numerirana rimskim brojevima) koji zapravo označavaju ključne etape putem kojih zainteresirani ili turisti mogu započeti upoznavanje s bogatom medicinskom i povijesnom baštinom Rijeke. Nakon posljednje točke etape, vodič na zadnjim stranicama nudi: kratki esej o riječkim liječnicima i nastavnicima koji su svoje karijere protegnuli političkim djelovanjem na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini; vremensku crtu s bitnim godinama za povijest medicine i Medicinskog fakulteta, a usporedno i važnije godine za sami povijesni kontekst grada; posljednja počivališta znamenitih riječkih liječnika na Trsatu i Kozali; kratke biografije riječkih liječnika, i jednog farmaceuta, koji su svojim trudom, zalaganjem, znanjem i inovativnošću obogatili Rijeku i utkali svoje ime u njenu povijest te, na kraju, popis literature.

Prvo poglavlje *Svileni put riječke farmacije* započinje na Svilnom gdje se nalazi Jadran – galenski laboratorij, farmaceutska tvrtka i prvo dioničko društvo u Hrvatskoj osnovano 1991. godine. Od godine osnivanja tvrtka neminovno raste što ukazuje i otvaranje novog kompleksa „Pharma Valley“ 2015. godine. Osim što je dobitnik brojnih nagrada za rezultate u izvozu i marketingu, JGL je postao jedan od simbola identiteta Rijeke i riječkog prstena.

Drugo poglavlje *Sušak: od ljetnikovca i banovinske bolnice do bolnice za ženu i dijete* daje uvid u to kako je Sušak izgrađen u moderni bolnički centar s visoko specijaliziranim medicinskim i ne-medicinskim kadrom na raspolaganju svojim pacijentima.

Treće poglavlje *Trsat: priča o vjeri i zdravlju* donosi laganu šetnju od kompleksa bolnice na Sušaku preko modernog sveučilišnog kampusa do Trsata gdje autori daju zanimljiv i informativan povijesni pregled Crkve Gospe Trsatske koja baštini bogatu likovnu baštinu svetaca, od kojih su neki bitni

za medicinu poput Sv. Lucije (zaštitnice bolesti očiju) ili Sv. Rok (zaštitnik od kuge). Bitan podatak za medicinu i farmaciju je i zbirka medicinskih knjiga koja se nalazi i čuva u samostanskoj knjižnici.

Četvrto poglavlje *Adamićeve kuće i riječke bolesti* donosi zanimljivi podatak o prvoj kući poznatog riječkog trgovca Andrije Ljudevita Adamića, koja se nalazila pored Trsatskih stuba, kojima se spuštamo nakon Crkve Gospe Trsatske, a postaje privremena bolnica za „škrljevska bolest“ proučavana od strane riječkog protofizika Giovannija Battiste Cambierija. Istodobno je zanimljiva i druga Adamićeva kuća smještena na Fiumari ; kao dom Kraljevske velike gimnazije od 1881. do preseljenja na Sušak 1896. (današnja Prva sušačka hrvatska gimnazija) - ta je institucija iznjedrila brojne buduće liječnike.

Peto poglavlje *Stari grad starih bolnica* donosi nam podatke o prvoj bolnici u Rijeci koja se nalazila, kako navode autori, „u predjelu zvanom sv. Sebastijan“. Nadalje, autori pišu o najvažnijoj riječkoj bolnici, bolnici Sv. Duha koja se nalazila u zgradi preko puta, danas nepostojeće, crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije. Navedena bolnica ostala je na istoj lokaciji sve do 1823. godine kada biva premještena u zgradu nasuprot današnjeg Pomorskog fakulteta. Utisak unutar prostora Staroga grada ostavio je JGL Muzej farmacije, specijaliziran i moderan muzej koji pruža inovativan i zanimljiv pogled na svjetsku, hrvatsku i riječku povijest farmacije.

Šesto poglavlje *Nasuta aorta grada* vodi nas u šetnju Korzom, gdje možemo vidjeti sadašnju zgradu gradske vijećnice , izgrađenu 1848. godine u kojoj su donesene bitne odluke za grad poput Riječke rezolucije i odluka Nacionalnog vijeća o pripojenju Rijeke Kraljevini SHS. Skrećemo potom do Trga Riječke rezolucije gdje se nalazi augustinski samostan, kasnije dominikanski, u prošlosti dom Gradske bolnice i Gradskog vijeća (Palača Municipija). Blizu samostana u Kaštelu, uz nekadašnje sjeverne zidine kojih danas nema, nalazila se vojna bolnica. Nakon toga, penjemo se stepenicama kod Hotela Bonavije i zaustavljamo se kod historičističke Guvernerove palače, gdje autori navode bitnost same palače za riječku povijest.

Sedmo poglavlje *Zgrada koja ozdravlja i pozdravlja život* predstavlja bivši riječki sanatoriji koji je nakon Drugog svjetskog rata postao ginekološko-porođajni odjel riječke bolnice na čelu s Viktorom Finderleom, osnivačem i ravnateljem Primaljske škole u Rijeci, jedan od inicijatora za osnivanje Medicinskog fakulteta u Rijeci i izumiteljem „vakuum-ekstraktora“. Nakon reorganizacije riječke bolnice, zgrada je danas namijenjena Domu zdravlja i time je zadržala svoju javnozdravstvenu funkciju.

Osmo poglavlje *Kotač koji sramotu nadomješta radom* odnosi se na zgradu preko puta Pomorskog fakulteta koja je od 1823. do 1930-tih bila Gradska bolnica Sv. Duha, a prije toga tvornica likera. Naslov poglavlja se odnosi na pokretnu ploču gdje su majke noću ostavljale svoju neželjenu djecu, a što bi se moglo smatrati pretečom današnjeg „Prozora za život“. Bolnica se u drugoj polovici 19. stoljeća značajno proširila pod ravnateljstvom Antonija Felicea Giacicha, okulista i profesora na Kraljevskoj mađarskoj mornaričkoj

akademiji u Rijeci, gdje će se kasnije ustanoviti Vojna bolnica Jugoslavenske narodne armije.

Deveto poglavlje *Tvornica šećera i duhana koja se opametila u knjižnicu i muzej* nas upućuje u bogati industrijski kompleks u današnjem „Art-kvartu“. Ovaj prostor nekada je činila industrija, premda su se u prošlosti mijenjala postrojenja: od rafinerije šećera nastale u 18. stoljeću, tvornice duhana u 19. i 20. stoljeću, do proizvodnje motorne opreme u razdoblju socijalizma. Danas se ovdje nalaze Gradska knjižnica i Muzej Grada Rijeke koji je svoj dom našao upravo u obnovljenoj bivšoj Palači Šećerane.

Deseto poglavlje *O strukama koje porađaju porodničari i reanimiraju anesteziolozi* bavi se raznim funkcijama zgrade u kojoj se danas nalazi Fakultet zdravstvenih studija, osamostaljen od Medicinskog fakulteta 2014. godine. Fakultet je neophodan za pripremu i naobrazbu neliječničkog zdravstvenog kadra.

Jedanaesto poglavlje *Admiralski duh u boci* predstavlja jednu od velebnih zgrada u Rijeci, nekadašnju Vojno pomorsku Akademiju koja je nakon Prvog svjetskog rata i pada Austro-Ugarske Monarhije izgubila svoju prvotnu funkciju. Nakon Akademije, zgrada je namijenjena selidbi gradske bolnice Sv. Duha, ali je preseljenje teklo jako sporo zbog poslijeratne krize. Danas je kompleks dom Kliničkog bolničkog centra Rijeke.

Dvanaesto poglavlje *Štamparove stope na riječkoj javnozdravstvenoj stazi* osvrće se na reorganizaciju institucije riječkog Zavoda za zaštitu zdravlja, provedenoj od profesora Kajetana Blečića, i gradnju zgrade današnjeg Zavoda za javno zdravstvo, u kojem se nalazi i sjedište Doma zdravlja.

Trinaesto i posljednje poglavlje *Fakultet koji je podigla čista dobrota* završava s konačnom destinacijom vodiča, Medicinskim fakultetom u Rijeci, osnovanim 1955. godine. Lokacija fakulteta nije slučajna; zgrada se nalazi u nekadašnjoj gradskoj ubožnici izgrađenoj donacijama braće Antonija i Costantina Branchette, pripadnicima bogate riječke obitelji s prijelaza iz 19. u 20. stoljeće.

Nakon etapa slijede već spomenuti kratki eseji o liječnicima u politici i kratke biografije liječnika bitnih za povijest Rijeke i medicine. Među biografijama nalazi se i jedan farmaceut, Ivo Usmiani, osnivač JGL-a i veliki ljubitelj povijesti općenito, začetnik projekta otvaranja JGL Muzeja farmacije.

Zaključno, vodič je savršeno opisan naslovom „nepretenciozan“. Jednostavnim rječnikom pruža uvid svim zainteresiranima, a poglavito Riječanima i Riječankama, o bogatoj tradiciji i povijesti medicine koju Rijeka baštini i s kojom se ponosi. Treba pohvaliti i zanimljiv dizajn knjige izrađen od strane Cipmann d.o.o. Naime, u svakom poglavlju, opisujući bitne prostore i zgrade za riječku povijest i medicinu, nalaze se skice ruta kojima putujemo i istražujemo zanimljive informacije pružane od autora vodiča. Knjiga je odličan primjer kako oplemeniti povijest Rijeke na „nepretenciozan“ način.

Siniša Pešut